

LIETUVOS VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO POLITIKOS VEIKSMINGUMO STIPRINIMAS

UŽSIENIO ŠALIŲ GERŲJŲ PRAKTIKŲ ANALIZĖ

JULIUS ZUBĖ
VYGANTĖ MIZGERYTĖ

2020 11

TURINYS

Ižanga.....	4
1. Tematiniai prioritetai ir tikslai.....	6
1.1. Horizontalieji prioritetai.....	6
1.2. Prioritetiniai veiklos sektoriai ir tikslai.....	9
2. Geografiniai prioritetai.....	14
3. Veikla tarptautinėse organizacijose.....	17
4. Privataus sektoriaus įtraukimas.....	21
5. Veiksmingumo vertinimo kriterijai.....	23
Išvados.....	26
Šaltiniai ir nuorodos.....	32

SANTRUMPOS

BNP – Bendrasis nacionalinis produktas

DVT – Darnaus vystymosi tikslai

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

ES – Europos Sąjunga

IRT – Informacijos ir ryšių technologijos

JT – Jungtinės Tautos

NVO – Nevyriausybinės organizacijos

OPV – Oficiali parama vystymuisi

PB – Pasaulio bankas

PPO – Pasaulio prekybos organizacija

PVK – EBPO Paramos vystymuisi komitetas

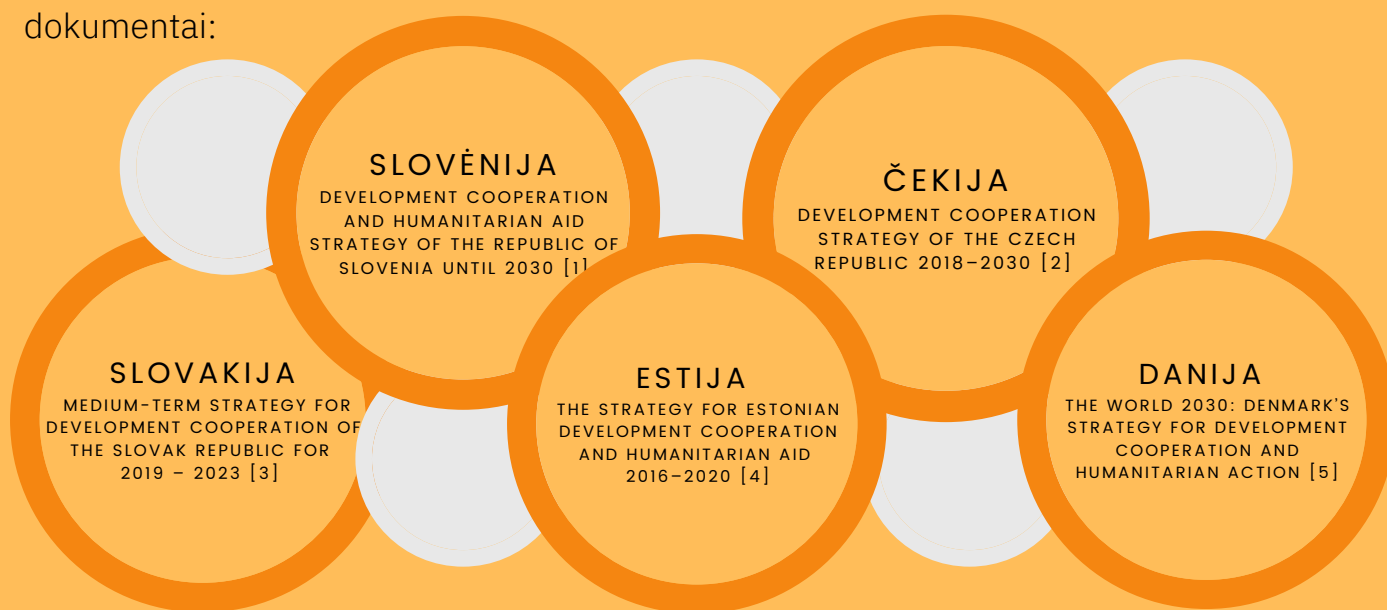
URM – Užsienio reikalų ministerija

VB – Vystomasis bendradarbiavimas

ĮŽANGA

Lietuvai siekiant stiprinti savo vystomojo bendradarbiavimo (VB) politikos veiksmingumą ir formuojant VB politikos prioritetus, tikslus, jų įgyvendinimo priemones ir kriterijus, yra naudinga atsižvelgti į kitų šalių praktikas šioje srityje. Daugelis Europos Sąjungos (ES) šalių narių, įskaitant ir Lietuvos regioninius kaimynus, vykdo VB politiką, paremtą aiškiai laike apibrėžtomis veiklos gairėmis. Gairės formuoja ilgalaikes šių šalių VB politikos strategijas ir nustato prioritėtines veiklos sritis, kuriose valstybės turi geriausias galimybes bendradarbiauti su besivystančiomis šalimis, vykdyti sėkmingus vystymosi projektus, ir dalintis savo gerosiomis praktikomis ir technologijomis, taip pat sėkmingai dalyvauti tarptautiniuose VB formatuose. Jau egzistuojančių VB politikos strategijų apžvalga Lietuvai artimose ES šalyse gali padėti suinteresuotoms šalies institucijoms geriau suprasti kaip kitos šalys nustatė šios politikos kryptis ir prioritetus ir suformuoti Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos gaires.

Šioje „Kurk Lietuvai“ analizėje apžvelgiami Slovėnijos, Čekijos, Slovakijos, Estijos ir Danijos strateginiai vystomojo bendradarbiavimo dokumentai, kuriuose išdėstyti šių šalių VB politikos prioritetai, tikslai, įgyvendinimo priemonės ir vertinimo kriterijai. Apžvelgti strateginiai dokumentai:

Pirmosios keturios šalys buvo pasirinktos dėl istorinių ir politinių panašumų su Lietuva VB srityje - šios šalys, kaip ir Lietuva, tapo ES narėmis 2004 m. ir pradėjo vykdyti nuoseklią VB politiką kaip šalys donorės. Taip pat šios šalys turi teisinėje sistemoje įtvirtintas ilgalaikes VB politikos strategijas. Be to, Slovėnija, Čekija ir Slovakija yra pilnavertės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) ir jos Paramos vystymuisi komiteto (PVK) narės. Šis komitetas laikomas viena iš svarbiausių tarptautinių institucijų, nustatančių tarptautinius vystomojo bendradarbiavimo prioritetus ir principus. Tai reiškia, kad analizuoja-

mų šalių VB politikos gairės atitinka aukščiausius tarptautinius standartus, taikomus šio komiteto šalims narėms ir buvo formuojamos remiantis PVK tarptautinių ekspertų rekomendacijomis. Estija taip pat šiuo metu svarsto galimybes tapti pilnaverte PVK nare. Papildomai atlikta Danijos vystomojo bendradarbiavimo strategijos analizė yra paremta poreikiu atsižvelgti ne tik į regioninių kaimynų praktikas, bet ir tarptautinės VB politikos šalis - lyderes. Danija yra viena iš lyderiaujančių ES šalių narių VB politikoje - trečia pagal skiriamą oficialios paramos vystymuisi (OPV) dydį visoje ES (2019 m. Danijos OPV sudarė 0,71 proc. šalies BNP).[6] Be to, Danijos pavyzdys yra naudingiausias Lietuvai todėl, kad šios šalies VB politika nėra siejama su kolonijine šalies praeitimi ir taip gali būti panašesnė į potencialias Lietuvos VB politikos kryptis ir interesus.

Kituose šių užsienio šalių VB politikos strategijų apžvalgos skyriuose analizuojamos šios sritys: tematiniai (sektoriniai) veiklos prioritetai, geografiniai šalių partnerių prioritetai, interesai ir tikslai bendradarbiaujant su tarptautinėmis institucijomis, priemonės privataus sektoriaus įtraukimui į VB veiklą ir ilgalaikiai VB veiklos ir strategijos vertinimo kriterijai ir indikatoriai. Šie aspektai buvo pasirinkti apžvalgai dėl jų reikšmės didžiosios dalies analizuotų šalių politikai, ir, kiekvienas iš šių aspektų yra nurodytas kaip kertinė dalis bent dviejų analizuotų šalių VB strategijose. Šių sričių apžvalga suteikia papildomą galimybę Lietuvai įvertinti skirtingų valstybių požiūrius į VB politiką, ir tuo remiantis formuoti ir savo VB politikos gaires. Visa informacija, pateikiama apie skirtingų šalių strategijas šiose srityse yra paremta principais ir tezėmis, nurodytomis anksčiau minėtuose unikaliuose šių šalių strateginiuose vystomojo bendradarbiavimo dokumentuose.

1. TEMATINIAI PRIORITETAI IR TIKSLAI

1.1. HORIZONTALIEJI PRIORITETAI

Užsienio šalių strategijų apžvalga atskleidė, kad dalis analizuotų šalių (Slovėnija, Slovakija, Čekija ir Estija) savo VB politikoje iškelia horizontalius (cross-cutting) politikos prioritetus, į kuriuos yra siekiama kreipti dėmesį visose veiklose, susijusiose su vystomuoju bendradarbiavimu. Šių valstybių strategijose teigiama, kad tokie prioritetai VB politikai suteikia holistiškumo, didina sinergiją tarp dvišalės ir daugiašalės VB veiklų ir padeda koncentruoti ribotus vystomojo bendradarbiavimo išteklius į veiklos sritis, kuriose šalys gali sukurti daugiausiai naudos tarptautinėje vystomojo bendradarbiavimo sistemoje. Slovėnijos ir Estijos horizontalių prioritetų apžvalga parodo kaip šalys gali formuoti tokius prioritetus, susiejant juos su šalių tarptautiniais įsipareigojimais ir sektoriais, kuriuose turima daugiausiai galimybių bendradarbiauti su besivystančiomis šalimis.

SLOVĒNIJA

Slovėnijos vystomojo bendradarbiavimo strategijoje aplinkosaugos ir lyčių lygybės temos yra įtvirtintos kaip horizontalieji VB politikos prioritetai. Slovėnijos VB strategijoje yra teigiama, kad veikla šiuose tematinuose sektoriuose yra svarbiausia, siekiant įgyvendinti Jungtinių Tautų (JT) 2030 m. darnaus vystymosi darbotvarkės įsipareigojimus ir pasiekti norimus rezultatus atskirose Slovėnijos prioritetinėse veiklos kryptyse. Dėl to Slovėnijos VB politikoje yra skatinama vykdyti kuo daugiau veiklų, susijusių su aplinkosauga ir lyčių lygybe.

Aplinkosaugos srityje siekiama prisidėti prie partnerių šalių natūralios aplinkos apsaugos ir atkūrimo, įskaitant aplinkosaugos įstatymų ir institucijų vystymą ir stiprinimą, siekiant mažinti klimato kaitos įtaką ir stiprinti šalių prisitaikymą prie jos. Slovėnija taip pat siekia skatinti savo partnerius skirti papildomą dėmesį jų vykdomų projektų poveikiui aplinkai, ir integruoti aplinkosaugos principus į savo veiklas.

Lyčių lygybės srityje Slovėnija tikisi, kad vykdomų vystomojo bendradarbiavimo projektų kontekste bus skiriamas papildomas dėmesys šiam prioritetui. Taip pat tikimasi, kad į visus Slovakijos vystomojo bendradarbiavimo projektus bus įtraukiamos veiklos, susijusios su lyčių lygybe ir komunikacija apie tai. Taip pat yra siekiama užtikrinti moterų ir vyrų lygias galimybes dalyvauti visuose vykdomuose projektuose ir naudotis jų suteikiama parama (renkant projektų informaciją apie dalyvius ir naudos gavėjus). Kalbant apie projektus, tiesiogiai orientuotus į lyčių lygybės temą, siekiama koncentruotis į moterų ekonominio įgalinimo ir nepriklausomybės didinimą, lyčių lygybės skatinimą sprendimų priėmimo procesuose, lytinės sveikatos ir teisių pasiekiamumo užtikrinimą, bei visų formų smurto prevenciją prieš moteris ir mergaites.

Šalies strategijoje yra nurodoma:

- Įtraukti šiuos tematinius prioritetus į bendros VB politikos ir jos atskirų veiklų planavimą, įgyvendinimą ir vertinimą.
- Priimant sprendimus dėl VB veiklų finansavimo, teikti prioritetą priemonėms, kurios yra naudingos aplinkosaugai ir lyčių lygybei.
- Didinti aplinkosaugos ir lyčių lygybės temų svarbą VB politikoje.
- Vertinti poveikį aplinkai ir lyčių lygybei visuose finansuojamuose vystomojo bendradarbiavimo projektuose.

Slovėnijos strategijoje numatyta, kad visi VB politikos dalyviai įtrauks nustatytus horizontalius prioritetus į visus projektų ir programų planavimo, įgyvendinimo, ir įvertinimo etapus, nepaisant veiklą finansuojančios institucijos. Tai nustato šie kriterijai:

- Partneriai, vykdančys projektus, kurių vertė yra didesnė negu 10 tūkst. eurų, privalo atlikti aplinkosaugos ir lyčių lygybės poveikio įvertinimo analizes.
- Pozityviai vertinti horizontalių strategijos prioritetų įtraukimą į VB projektų finansavimo atrankas. Dalyviai, siekiantys finansavimo, bet neįtraukiantys horizontaliųjų prioritetų į savo veiklas, turės pateikti tinkamus paaiškinimus.
- Slovėnijos URM sieks skatinti gerųjų praktikų mainus ir viešinti horizontalių temų svarbą tarp savo partnerių, bei vystyti gaires, rekomendacijas, ir metodologijas susijusias su VB veikla šiose srityse.
- Slovėnijos savanoriški įnašai yra skiriami tarptautinėms organizacijoms, kurios koncentruojasi į bent vieną iš VB politikos horizontaliųjų temų.

ESTIJA

Estijos VB politikos strategijoje išskiriamas horizontalus prioritetas, orientuotas į informacijų ir ryšių technologijų (IRT) ir e-valdymo sritis. Savo strategijoje Estija teigia, kad šios veiklos sritys reikšmingai prisidėjo prie Estijos vystymosi ir jos institucijų efektyvumo stiprinimo, todėl Estijos VB strategijoje apibrėžiamas siekis remti IRT ir e-valdymo sprendimų diegimą besivystančiose pasaulio šalyse.

Estija siekia dalintis patirtimi ir gerosiomis praktikomis šiose srityse, siekiant konsultuoti šalis, kurios ruošiasi arba pradeda naudoti IRT ir e-valdymo technologijas savo valstybės valdyme. Estija teikia paramą konkreitiems dvišaliams projektams, kuriais siekiama reformuoti valstybių institucijas ir jų suteikiamas paslaugas, mažinti korupciją ir skatinti skaidraus valdymo principus.

Estija savo strategijoje įvardija, kad šalis siekia skleisti žinią apie IRT ir e-valdymo technologijų potencialą tarptautiniuose VB formatuose. Pažymima, kad 2015 m. Estija dalyvavo Pasaulio banko World Development Report 2016 on Digital Dividends ataskaitos kūrime. Šioje ataskaitoje buvo apžvelgiama IRT svarba besivystančioms šalims. Dokumente Estija įvardinta kaip sėkmingas technologinių sprendimų panaudojimo pavyzdys stiprinant demokratiją, skaidrumą ir ekonomiką. Taip pat dokumente skatinama dalintis Estijos praktikomis pasaulyje. Tokio indėlio, išskiriant prioritetus, rezultatai jau yra matomi – Estija yra naujai įkurtos Digital for Development (D4D) programos [7], skatinančios ir koordinuojančios ES bendradarbiavimą su besivystančiais pasaulio regionais skaitmenizacijos srityse, viena iš įkūrėjų ir lyderė. Taip pat, kartu su tarptautiniais partneriais, šalis inicijuoja sėkmingus VB projektus skaitmenizacijos srityje. Pavyzdžiui, EU: Africa The Post Crisis Journey projektas [8], kuriuo siekiama prisidėti prie Europos ir Afrikos bendradarbiavimo skaitmenizacijos srityse sprendžiant COVID-19 pandemijos keliamas socialines ir ekonomines problemas. Šie pasiekimai gali būti susieti su aktyviu šalies IRT ir e-valdymo pasiekimų viešinimu tarptautiniuose formatuose ir viešinant norą dalintis savo patirtimi su kitomis šalimis. [9]

1.2 PRIORITETINIAI VEIKLOS SEKTORIAI IR TIKSLAI

Visose analizuotose užsienio šalių strategijose yra apibrėžti tematiniai veiklos sektoriai, į kuriuos orientuojamasi įgyvendinant VB politiką. Taip pat šiose strategijose iškeliami ir skirtingų lygių (konkretumo aspektu) tikslai, kurie numato ką ir kaip yra norima pasiekti apibrėžtuose sektoriuose, norint vykdyti veiksmingą vystomojo bendradarbiavimo politiką. Apibrėžiant tematinius prioritetus strategijose šie sprendimai dažniausiai remiasi tarptautiniais įsipareigojimais ir šalies turimomis patirtimis ir technologinėmis galimybėmis veiksmingai bendradarbiauti su tarptautiniais partneriais. Slovėnijos ir Estijos prioritetiniai veiklos sektoriai, nurodyti šių šalių strategijose, geriausiai atspindi tokią praktiką.

SLOVĖNIJA

Tematiniu aspektu Slovėnija skiria dėmesį šioms veiklos sritims: a) produktyvus įdarbinimas, tinkamas darbas, ir taiki bei įtraukianti visuomenė (artimai susieta su 8 ir 16 DVT); b) darnus gamtos išteklių valdymas ir kova su klimato kaita (12 ir 13 DVT).

Produktyvus įdarbinimas, tinkamas darbas, ir taiki bei įtraukianti visuomenė

Slovėnija, šios temos ribose, savo veiklomis siekia prisidėti prie partnerių šalių ir tarptautinės bendruomenės taikos, saugumo ir klestėjimo. Šioje temoje švietimas yra kritinis veiklos komponentas, kuriuo Slovėnija siekia prisidėti prie 8 ir 16 DVT įgyvendinimo ir kovoti su skurdu bei nelygybe. Šiuose DVT Slovėnija taip pat išsiskiria konkrečias sritis, kuriose yra remiama VB veikla:

8 DVT – skatinti tvarų, visaapimantį ir darnų ekonominį augimą, produktyvų įdarbinimą ir tinkamą darbą. Prisidedama prie šio DVT siekimo, Slovėnija siekia skatinti VB per produktyvias veiklas, tinkamų darbų kūrimą, verslumą, kūrybiškumą ir inovacijas, ir skatina vidutinių, mažų ir labai mažų įmonių formalizavimą ir plėtrą, įskaitant jų prieigą prie finansinių paslaugų. Be to, strategijoje numatytas siekis didinti besivystančių šalių prekybos galimybes (ypač skurdžiausių pasaulio šalių).

Slovėnijos VB strategijoje numatoma pasiekti šį tikslą per tokius uždavinius:

- Skatinti lygias galimybes moterims ir jaunimui įsidarbinti privačiajame sektoriuje.
- Vystyti palankų verslo klimatą partnerėse šalyse, ypač skatinant vidutinių ir mažų įmonių plėtrą pramoniniame sektoriuje. Taip pat remti specialius projektus, siekiančius vystyti verslumą, socialiai atsakingą verslą, bei tinkamo ir darnaus darbo kūrimą, ypač moterims ir jaunimui, siekiant jų ekonominio įgalinimo.

- Kartu su Slovėnijos partneriais, ypač verslu ir nevyriausybinėmis organizacijomis kurti tinkamas sąlygas tinkamam darbui partnerėse šalyse.
- Slovėnija tęs bendradarbiavimą su JT Pramoninės plėtros organizacija (UNIDO) įvairių projektų veiklose, sukuriančiose galimybes dalintis geromis verslumo praktikomis ir technologijomis su partnerėmis šalimis.
- Slovėnija skirs ypatingą dėmesį skaitmeninio verslumo vystymui partnerėse šalyse, kuriose bus skatinamas skaitmeninis ugdymas ir švietimas.
- Slovėnija pripažįsta ypatingą švietimo svarbą, ypač moterų ir mergaičių švietime, ir siekia skatinti jį didinant tinkamo darbo galimybes.
- Slovėnija dalinsis gerų praktikų patirtimi, įgūdžiais, ir technologijomis su partneriais siekiant remti jų darnaus vystymosi projektus.

16 DVT - Skatinti taikias visuomenės darniam vystymuisi, užtikrinti prieigą prie teisingumo visiems ir sukurti efektyvias, atskaitingas visų lygių institucijas. Parama teisėsaugai ir valstybės institucijoms yra kertinė Slovėnijos VB politikos dalis, siekiant konfliktų prevencijos ir stabilaus bei įtraukiančio visuomenės vystymosi. Slovėnija siekia dalintis savo valstybės transformacijos, demokratizacijos, ir ES integracijos patirtimis su Vakarų Balkanų šalimis. Slovėnija sieks suteikti techninę pagalbą partnerėms šalims šiose srityse per tiesioginį bendradarbiavimą tarp nacionalinių viešų institucijų, įskaitant Slovėnijos Centre for European Perspective (CEP) ir the Center of Excellence in Finance (CEF). Ypatingas dėmesys bus skiriamas moterų ir jaunimo įgalinimui ir įtraukimui į visuomenės valdymą.

Darnus gamtos išteklių valdymas ir kova su klimato kaita

Slovėnija savo veiklomis siekia prisidėti prie partnerių kovos su klimato kaita ir darnaus gamtos išteklių valdymo. Šioje temoje ypatingas dėmesys yra skiriamas aplinkosaugai ir tinkamos mitybos užtikrinimui, ko siekiant norima bendradarbiauti su viešuoju ir privačiu sektoriais. Per šią veiklą Slovėnija tikisi prisidėti prie 12 ir 13 DVT įgyvendinimo. Slovėnija išskiria konkrečius prioritetus siekiant kiekvieno iš šių DVT.

12 DVT - užtikrinti darnaus vartojimo ir gamybos modelius. Slovėnijos VB strategijoje numatoma pasiekti šį tikslą per tokius uždavinius:

- Skatinti darnų ir veiksmingą gamtos išteklių valdymą, ypač teikiant paramą žiedinės ekonomikos vystymuisi partnerėse šalyse.
- Skatinti adekvatų atliekų valdymą partnerėse šalyse, kuris atitiktų atliekų hierarchijos standartus. Pirmiausia prioritetą būtų teikiamas bendrai atliekų susidarymo prevencijai. Šios pastangos taip pat didins tikslinių grupių supratimą apie darnaus gamtos išteklių valdymo svarbą, bei skatins darnų žemės ūkio erdvių valdymą. Ypatingas dėmesys taip pat bus skiriamas ir maisto atliekų mažinimui.

- Vystomasis bendradarbiavimas bus skirtas darniam vandens išteklių valdymui, pasiekiant ir išlaikant tinkamą paviršiaus ir požeminio vandens resursų kokybę, potvynių ir sausrų grėsmių valdymui, bei imantis priemonių prisitaikymui prie klimato kaitos. Bendradarbiaujant bus teikiama parama vandens infrastruktūrų statymui ir įgūdžių dalinimuisi su institucijomis, siekiant stiprinti jų gebėjimus vandens tiekimo ir atliekų valdyme, bei formuojant atitinkamą politiką vandens išteklių valdymo klausimais. Ši veikla bus derinama kartu su platesnėmis pastangomis stiprinti tarptautines iniciatyvas dirbant su vandens išteklių valdymo problemomis.

13 DVT - imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos padariniais veiksmų. Slovėnijos VB strategijoje numatoma pasiekti šį tikslą per tokius uždavinius:

- Padedant partnerėms šalims įtraukti prisitaikymo prie klimato kaitos ir klimato kaitos prevencijos priemones į savo nacionalines strategijas ir jų planavimo dokumentus, ir sukurti emisijų prekybos mechanizmus bei kitus instrumentus finansuojančius kovą su klimato kaita.
- Slovėnija teiks prioritetą projektams, kurie tuo pačiu metu dirbs su prisitaikymu prie klimato kaitos ir klimato kaitos prevencija, ir projektams, teikiantiems išsamius klimato kaitos iššūkių sprendimus, susijusius su energetikos našumu, darniu susisiekimu, ir darnia miškininkyste.
- Siekiant įgyvendinti Paryžiaus susitarimo įsipareigojimus, Slovėnija neskirs finansavimo projektams, skatinantiems iškastinio kuro naudojimą.

ESTIJA

Priešingai negu kitos analizuotos šalys, Estija savo VB strategijoje visų pirma kelia bendrą šios politikos tikslą – prisidėti prie skurdo mažinimo ir DVT įgyvendinimo pasaulyje. Siekiant įgyvendinti šį tikslą, 2016-2020 m. metų laikotarpiui Estija pabrėžė 6 tematines veiklos sritis, kuriose yra siekiama tiesiogiai ir netiesiogiai mažinti skurdą besivystančiose šalyse. Šios sritys yra švietimas, sveikatos apsauga, saugumas, geras valdymas ir žmogaus teisės, ekonomikos plėtra, ir klimato kaita.

Švietimas

Estija finansuoja veiklas, kuriomis siekiama gerinti švietimo sistemas partnerėse šalyse, skiriant dėmesį švietimo kokybės gerinimui. Estija taip pat tęs finansavimą programoms, siekiančioms didinti švietimo kokybę partnerėse šalyse, teikdama finansinę ir techninę paramą tarptautinėms organizacijoms dirbančioms su švietimo iššūkiais besivystančiose šalyse.

Sveikatos apsauga

Estija teiks prioritetą tokių dvišalių projektų įgyvendinimui, kurie sieks gerinti sveikatos paslaugų pasiekiamumą ir kokybę partnerėse šalyse. Estijai ypač svarbu yra gerinti moterų ir mergaičių reprodukcinę sveikatą. Estija taip pat siekia tęsti bendradarbiavimą savanoriškai kofinansuojant tarptautinių organizacijų projektus, orientuotus į moterų ir vaikų sveikatos apsaugos užtikrinimą (koncentruojantis į WHO, UNICEF, ir UNFPA).

Saugumas

Dauguma Estijos veiklų, remiančių saugumą pasaulyje yra susijusios su dalyvavimu JT ir ES, daugiausia per dalyvavimą tarptautinėse taikos palaikymo misijose. Strategijoje pažymima, kad 2011-2014 metais Estija skyrė beveik 5 milijonus eurų taikos ir apsaugos sritims, įskaitant savanoriškas dotacijas UN Peacebuilding fondui ir Jungtinių Tautų Savanoriškam paramos išminavimui fondui. 2016 - 2020 Estija siekė tęsti šalies ekspertų delegavimą į tarptautines misijas, skirtas krizių prevencijai ir sausumos minų išminavimui, bei skirti bendrąjį finansavimą projektams, siekiantiems vystyti policijos ir teisingumo sistemas partnerėse šalyse.

Geras valdymas ir žmogaus teisės

Šioje srityje Estija siekia vykdyti dvišalį bendradarbiavimą, orientuotą į e-valdymo ir IRT naudojimą gero valdymo ir žmogaus teisių stiprinimui partnerėse šalyse.

Ekonomikos plėtra

2011-2014 m. Estija skyrė daugiau negu 1,7 mln. eurų partnerių šalių ekonominės aplinkos gerinimui, siekiant skatinti privačių įmonių kūrimąsi, užsienio investicijų pritraukimą, bei atsivėrimą tarptautinėms prekybos rinkoms. Taip pat, bendradarbiaudama su Pasaulio prekybos organizacija (PPO), Estija siekia aktyviai remti pasaulinių prekybos taisyklių liberalizavimą, eksporto ir nacionalinių subsidijų mažinimą, ir muitų apribojimų mažinimą. 2016-2020 m. Estija taip pat siekė skirti papildomą dėmesį žemės ūkio ir turizmo sektorių vystymuisi, bei skatinti startuolių augimą partnerėse šalyse. Darnus žemės ūkis yra viena iš kertinių temų šioje VB srityje, skiriant dėmesį efektyviam gamtos išteklių naudojimui, paremtam naujų technologijų ir veiklų naudojimu. Strategijoje taip pat įvardijama maisto apsaugos svarba, ir tarptautinių maisto apsaugos standartų skatinimo nauda. Šioje srityje Estija remia JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) kaupiamuosius fondus, ir dalyvauja Tarptautinio žemės ūkio plėtros fondo (IFAD) projektuose, dalinantis savo ekspertų patirtimi.

Klimato kaita

2011-2014 m. Estija skyrė 4,7 mln. eurų partnerių šalių darniam vystymuisi, susijusiam su kova su klimato kaita. Dabartinėje strategijoje Estija numato siekį tęsti šią paramą, skiriant ją

dvišaliams projektams ir tarptautinėms organizacijoms, bei atitinkamiems fondams. Šios paramos prioritetas bus klimato kaitos prevencija ir prisitaikymas prie jos keliamų iššūkių remiant tokias sritis kaip atsinaujinančioji energetika ir energetikos našumą skatinančios priemonės, bei šalių administracines galimybes spręsti klimato kaitos iššūkius.

Išvados

Analizuotų užsienio šalių praktika rodo, kad prioritetinių kryptų numatymas yra svarbi VB politikos strategijos dalis. Šalys, kurdamos VB strategijas, išskiria horizontalius prioritetus, siekiant užtikrinti, kad kuo daugiau VB veiklos būtų susieta su konkrečiais sektoriais, kuriose šalys nori būti tarptautinėmis VB lyderėmis. Šie prioritetai dalinai formuoja ir projektų finansavimo praktikas, teikiant prioritetą pasiūlymams tiesiogiai ir netiesiogiai susijusiems su horizontaliais prioritetais, ir formuojant įvairius tarptautiniuose formatuose. Šie prioritetai dažnai yra paremti pačių šalių vystymosi patirtimi ir matomais pranašumais (pvz. Estijos koncentravimasis į e-valdymo priemones.) Taip pat galima įžvelgti, kad šalys donorės gali numatyti įvairias socialinės ir ekonomines kryptis VB politikoje – nuo lyčių lygybės stiprinimo iki IRT. Apžvelgus individualius užsienio šalių prioritetus matomi ir kiti būdai, kaip šalys gali stengtis orientuoti savo VB veiklą, ir kuo remiantis tai reikia daryti. Slovėnijos pavyzdys rodo, kad šalys gali identifikuoti įvairių skaičių konkrečių veiklos sričių, paremtų šalių stiprybėmis ir patirtimi, bei įsipareigojimais įgyvendinti konkrečius DVT. Estijos pavyzdys taip pat parodo ir alternatyvias teminių prioritetų išsikėlimo galimybes, nesusietas tiesiogiai su DVT, tačiau paremtas šalių turimomis stiprybėmis ir nacionaliniais interesais remti konkrečią VB sritį.

2. GEOGRAFINIAI PRIORITETAI

Visos analizuotos užsienio šalys turi aiškius geografinius prioritetus, į kuriuos orientuojamasi dvišaliame bendradarbiavime bei dalyvaujant tarptautiniuose formatuose. Slovėnija, Slovakija, ir Čekija taip pat numato ir konkrečius kriterijus, pagal kuriuos yra pasirenkamos bendradarbiavimo partnerės ir yra pasirašomi atitinkami dvišaliai bendradarbiavimo susitarimai.

SLOVĖNIJA

Slovėnijos VB politikos geografiniai prioritetai yra sutelkti trijuose plačiuose regionuose – Vakarų Balkanuose, Europos kaimynystės šalyse, ir Užsahario Afrikoje, skiriant papildomą dėmesį skurdžiausioms pastarojo regiono šalims. Bendradarbiavimo metodai ir intensyvumas šiuose regionuose priklauso nuo esamų politinių, ekonominių, ir kitų dvišalių santykių, VB veiklą įgyvendinančių partnerių galimybių vykdyti veiklą, šalių išsivystymo lygio, paramos poreikio ir apskaičiuojamo poveikio. Su tam tikromis šalimis yra siekiama pasirašyti papildomus bendradarbiavimo sutarimus (šiuo metu tai yra padaryta su Vakarų Balkanų šalimis, Moldova, ir Žalioju Kyšuliu). Šiuose susitarimuose yra įvardijami bendradarbiavimo prioritetai ir tikslai, ir numatomos ilgalaikės techninės paramos suteikimo programos. VB veikla bus labiausiai orientuota į šalis, atitinkančias kriterijus ilgamečiam VB programų kūrimui, ir tam Slovėnija siekia skirti ne mažiau negu 40% dvišalės paramos išteklių. Likę ištekliai bus skiriami kitiems geografiniams prioritetams ir projektams, susijusiems su Slovėnijos sektoriniais prioritetais.

Slovėnija pasirenka partneres šalis pagal šiuos kriterijus:

- Partnerės šalies buvimas viename iš prioritetinių regionų.
- Užsienio politikos interesas plėtoti politinius, ekonominius, ir kitus santykius.
- Slovėnijos diplomatinės atstovybės buvimas šalyje, arba įtvirtintas diplomatinis bendradarbiavimas su šalimi.
- Sąsajos tarp partnerės šalies ir Slovėnijos svarbiausių vystymosi sektorinių prioritetų.
- Slovėnijos institucijų ir VB dalyvių ilgalaikė veikla šalyje sąsajos su vietiniais partneriais ir įtvirtinti verslo santykiai.
- VB sutartys ir teigiama veiklos patirtis šalyje.
- Bendradarbiavimo sutartys individualiose sektorinėse srityse.
- Saugumo situacija, susijusi su veiklos aplinka ir galimybėmis prisidėti prie jos stabilizacijos.
- Kitų donorų veikla šalyje, ir pagal tai matoma pridėtinė Slovakijos paramos vertė ir matomumas.

SLOVAKIJA

Panašiai kaip ir Slovėnijos atveju, Slovakijos VB strategijoje numatyti prioritetiniai regionai 2019-2023 m. yra Vakarų Balkanai, ES Rytų Partnerystės šalys, Rytų Afrika, ir Artimieji Rytai. Papildoma VB veikla taip pat bus vykdoma ir Afganistane. Vakarų Balkanai ir Rytų Partnerystės šalys išlieka Slovakijos užsienio politikos prioritetais dėl to, kad šių regionų šalių stabilumas ir klestėjimas yra artimai susiję su Slovakijos nacionaliniais interesais ir šalies VB dalyviai turi ilgametę veiklos patirtį juose.

Dabartinėje strategijoje taip pat išreiškiamas ir siekis vystyti artimesnius santykius su Afrikos šalimis, kas Slovakijos strategijoje numatomas kaip natūralus VB politikos brandos žingsnis. Slovakijos veikla Afrikoje ir Vidurio Rytuose koncentruojasi į migracijos priežasčių sprendimus, o parama vystymuisi yra matoma kaip tikslinis įrankis šioms problemoms spręsti. Nuo 2019 m. Slovakija turi stipresnę regioninę orientaciją ir tai leidžia šaliai vystyti daugiau projektų skirtingose šalyse, tol kol jie yra susiję su prioritetiniais Slovakijos VB sektoriais. Tuo pačiu metu Slovakija siekia didinti savo bendradarbiavimą su skurdžiausiomis pasaulio šalimis. Slovakija taip pat įvardija Centrinę Aziją kaip vieną iš potencialių bendradarbiavimo regionų ateityje dėl galimybių dalintis šalies demokratinių ir ekonominių reformų patirtimi.

Slovakija pasirenka partneres šalis pagal šiuos kriterijus:

- Slovakijos užsienio politikos ir ekonominiai interesai.
- Partnerių šalių poreikis paramai.
- Partnerių šalių ir jos VB ekosistemos dalyvių galimybės prisidėti prie veiklos organizavimo.
- Slovakijos VB dalyvių patirčių ir veiklos galimybių aktualumas šalies poreikiams.
- Egzistuojantis bendradarbiavimas ir kita veikla (pvz. Slovakijos karių taikos palaikymo misijos).
- Ambasadų egzistavimas partnerėse šalyse.
- Verslo atstovų potencialas dalyvauti VB veikloje.

ČEKIJA

Rinkdamasi partneres šalis, Čekija siekia išlaikyti bendradarbiavimo balansą tarp skurdžiausių pasaulio šalių ir vidutinių pajamų šalių, nustatytų pagal EBPO klasifikaciją. Toks požiūris yra susijęs su Čekijos siekiu glaudžiai prisidėti prie 2030 DVT darbotvarkės įgyvendinimo ir taip pat sukurti galimybes šaliai maksimaliai išnaudoti reformų patirtį. Taip pat įgyvendinant Čekijos VB politiką, siekiama prisidėti prie šalies investicijų į abipusiškai naudingą bendradarbiavimą.

Čekija pasirenka partnerės šalis pagal šiuos kriterijus:

- Bendri šalių santykiai, įskaitant Čekijos diplomatinės atstovybės buvimą, kas yra laikoma svarbiu veiksmingo bendradarbiavimo užtikrinimo garantu.
- Paramos poreikis ir jos pridėtinė vertė šalyje.
- Partnerių šalių ir jos veikėjų galimybės prisidėti prie veiklos organizavimo.
- Bendradarbiavimo patirtis praeityje.
- Galimybės vykdyti veiklą, teisinės sistemos skaidrumas ir tarptautinių standartų atitikimas šalyje, taip pat šalies institucijų gebėjimas priimti siūlomas technologijas, įgūdžius, ir patirtį bei naudotis jomis ilgalaikėje perspektyvoje.
- VB veiklos darnumas ir poveikis šalyje, ir šalies noras ir pasiruošimas prisidėti prie vykdomos VB veiklos.
- Kitų donorių veikla ir jos koordinavimas, įskaitant ES Joint Programming veiklą.
- Paramos matomumas šalyje tarp kitų donorių veiklų.

Kiekvienoje prioritetinėje šalyje, atitinkančioje šios kriterijus, Čekija koncentruos savo veiklą pagal strateginius sektorinius prioritetus. Bet kurios partnerės šalies atveju yra siekiama bendradarbiauti infrastruktūros (žemės ūkio, regioninio vystymosi, gamtos išteklių naudojimo, arba ekonomikos plėtros) ir viešųjų paslaugų (gero valdymo ir įtraukiančio socialinio vystymosi) sektoriuose. Toks požiūris leidžia Čekijai veiksmingai prisidėti prie partnerių šalių vystymosi, įtraukti NVO, verslo, ir mokslo atstovus į bendradarbiavimą, ir stiprinti veiklos matomumą partnerėje šalyje.

Išvados

Analizuotos užsienio šalys labiausiai orientuoja savo VB politiką į ES kaimynystės šalis ir Afrikos žemyną. Dažnai taip apsisprendžiama siekiant tuo pačiu metu bendradarbiauti su kaimyninėmis šalimis, kur donorės turi stiprius interesus ir yra suinteresuotos stiprinti regioninį stabilumą, ir tuo pačiu metu skatinti bendradarbiavimą su skurdžiausiomis pasaulio šalimis, ypač Afrikoje, skatinant ekonomikos plėtrą jose, kas taip pat yra susiję su ekonominės diplomatijos interesais. Apžvalgoje taip pat identifiukuoti įvairūs kriterijai, pagal kuriuos yra nustatomos partnerės šalys. Dažniausiai partnerės šalys yra pasirenkamos pagal užsienio politikos interesus plėtoti santykius, diplomatinis santykius (ambasadų egzistavimas), sąsajas tarp partnerės šalies ir donorės vystymosi prioritetų, partnerių galimybes prisidėti prie projektų organizavimo ir kitų donorių aktyvumą šalyje bei pagal tai matomą pridėtinę paramos vertę ir matomumą.

3. VEIKLA TARPTAUTINĖSE ORGANIZACIJOSE

Dauguma analizuotų užsienio šalių savo VB strategijose skiria dėmesį prioritetams bendradarbiaujant su svarbiausiomis tarptautinėmis institucijomis, koordinuojančiomis VB klausimus visame pasaulyje. Tokių prioritetų išsikėlimas padeda analizuotoms šalims koordinuoti atstovauti savo nacionaliniams VB interesams tarptautiniuose formatuose, ir dirbti su tais instrumentais ir programomis, su kuriais šalys mato geriausias galimybes. Iš visų šalių Slovėnijos ir Slovakijos pavyzdžiai išsiskiria labiausiai. Slovakija savo VB strategijoje išsiskiria ir konkrečius kriterijus, kuriais remiantis siekiama vertinti daugiašalio VB bendradarbiavimo veiksmingumą. Slovėnijos atveju, VB strategijoje įvardijamos svarbiausios tarptautinės VB institucijos bei tikslai bendradarbiaujant su jų instrumentais ir programomis.

SLOVAKIJA

Didžioji dalis Slovakijos daugiašalio bendradarbiavimo vyksta per veiklą ES institucijose ir tarptautinėse organizacijose. Ši veikla yra susijusi su dalyvavimu sprendimų priėmimo procesuose ir šalies biudžeto lėšų skyrimu. Slovakija dalyvauja šioje veikloje siekiant remti besivystančias šalis, kuriose Slovakija negali tiesiogiai vykdyti dvišalių VB projektų, ir tarptautiniu lygmeniu remti veiklos sektorius, kuriuose šalis vykdo VB projektus.

Sprendimų priėmimo procesai

Siekiant maksimaliai optimizuoti užsienio politikos poveikį, Slovakija koordinuoja VB veiklą ir viešina savo nustatytus VB prioritetus visuose veiklos srityse. Šie prioritetai yra: klimato kaita (Paryžiaus susitarimo įgyvendinimas) ir darnus gamtos išteklių naudojimas, parama vidutinių pajamų šalių vystymuisi, migraciją keliančių problemų sprendimai, skurdo mažinimas kuriant darbo vietas ir parama diskriminuojamoms visuomenės grupėms ir jaunimui.

Finansiniai įnašai

Savanoriški finansiniai įnašai į tarptautines organizacijas yra kritiškai svarbūs siekiant Slovakijos užsienio politikos tikslų. Tokie įnašai rodo šalies paramą remiamoms organizacijoms, ir didina teigiamą Slovakijos tarptautinį įvaizdį. Savanoriški įnašai, priešingai negu įnašai į organizacijas kuriose Slovakija yra šalis narė, turi atitikti VB politikos nustatytus prioritetus, kas leidžia Slovakijai aktyviai daryti įtaką veikloms ir projektams, finansuojamiems šių įnašų. Dėl ribotų išteklių Slovakija taip pat naudoja šiuos įnašus kaip pagrindinę priemonę, skirtą remti skurdžiausias pasaulio šalis.

Priemonės, didinančios Slovakijos daugiašalio bendradarbiavimo veiksmingumą:

- Informacijos skaida apie Slovakijos įmonių galimybes dalyvauti ES programose ir projektuose, bei JT ir kitų tarptautinių organizacijų veiklose. Slovakija taip pat skatina naujų programų, fondų, finansinių įrankių ir taisyklių kūrimą (pvz. ES Joint Programming iniciatyva), kurios sudarytų geresnes galimybes dalyvauti tarptautinėje VB veikloje.
- Slovakijos URM didina ekonominės diplomatijos ir vystomojo bendradarbiavimo sinergiją užsienio politikoje keliant vystomojo bendradarbiavimo darbuotojų kompetencijas abiejose srityse.
- Slovakija priima savanoriškų įnašų sprendimus pagal bendrus vystomojo bendradarbiavimo prioritetus. Pasirinkdama organizacijas, kurioms skiriami savanoriški įnašai, Slovakija atsižvelgia į:
 - a) Organizacijos veiklų sąsajas su Slovakijos užsienio politikos prioritetais;
 - b) Organizacijos veiklų sąsajas su Slovakijos VB politikos sektoriniais ir geografiniais prioritetais;
 - c) Tarptautinius įvykius;
 - d) Suteikiamos paramos naudą Slovakijai – politinę arba ekspertinę grąžą per įgyvendinamus projektus, žinių ir kompetencijų kėlimą, ir Slovakijos įmonių ir ekspertų dalyvavimą programų ir projektų vykdyme.

Taip pat Slovakija siekia skirti reguliarias savanoriškas lėšas ir užtikrinti ilgalaikį bendradarbiavimą su tikslinėmis organizacijomis, tokiu būdu siekiant išnaudoti galimybes jose per ekspertų konsultacijas, kompetencijų kėlimą, arba slovakiškų įmonių įsitraukimą įgyvendinant organizacijų veiklas.

- Slovakija siekia pasirašyti dotacijų susitarimus su tarptautinėmis organizacijomis, siekiant veiksmingesnio bendradarbiavimo. Tokiuose susitarimuose, organizacijos turės pateikti Slovakijai išlaidų ataskaitas, ir įtraukti galimybes Slovakijos VB dalyviams vykdyti bendras konsultacijas, atlikti stažuotes ir kelti kompetencijas dalyvaujant organizacijų vykdomų veiklų įgyvendinime.

SLOVĖNIJA

Vykdydama daugiašalę VB politiką, Slovėnija siekia skatinti įtraukų bendradarbiavimą tarp visų tarptautinių organizacijų dalyvių ir pasinaudoti tarptautinių ekspertų ištekliais ir tarptautine VB organizacijų sistema siekiant stiprinti savo VB politikos veiksmingumą. Taip pat per šias veiklas Slovėnija siekia atrasti naujus bendradarbiavimo metodus, bendradarbiauti su kitais VB donorais ir siūlyti Slovėnijos konkurencinius pranašumus ir ekspertų įgūdžius siekiant spręsti tarptautines problemas.

Būdama tarptautinių organizacijų nare, Slovėnija siekia dalyvauti šių organizacijų valdyme, formuoti strateginius prioritetus ir prisidėti prie jų veiksmingumo skiriant privalomas ir savanoriškas finansines įmokas bei siūlo kitus turimus išteklius. Tai įgyvendindama, Slovėnija remiasi savo tematiniais ir geografiniais VB politikos prioritetais. Sprendimai, susiję su savanoriškomis įmokomis į tarptautines organizacijas yra paremti šių organizacijų gebėjimais pasiekti išsikeltus tikslus, ankstesnėmis bendradarbiavimo patirtimis, skiriamų išteklių pridėtinu poveikiu, kitomis galimybėmis skirti savanoriškas įmokas, ir nepriklausomais tų organizacijų kompetencijų išoriniais vertinimais. Pagrindiniai tarptautiniai VB formatai, įvardijami Slovėnijos VB strategijoje, yra JT, ES, EBPO, ir Pasaulio banko (PB) institucijos.

Jungtinės Tautos

Veikdama JT, Slovėnija siekia ieškoti galimybių dalyvauti:

- JT Generalinės Asamblėjos (UNGA) diskusijose, atitinkančiose Slovėnijos VB prioritetus, ypač jos antrajame (Ekonomikos ir finansų reikalų) ir trečiajame (Socialiniai, humanitariniai ir kultūriniai reikalų) komitetuose, JT Ekonominėje ir socialinėje taryboje (ECOSOC), JT darnaus vystymosi aukšto lygio politiniame forume, ir kituose susijusiuose procesuose ir veiklose.
- Skatindama visapusišką bendradarbiavimą su įvairiomis suinteresuotomis šalimis besivystančiose pasaulio valstybėse, pabrėžiant vidutinių, mažų ir labai mažų įmonių svarbą darnaus vystymosi srityje, lyčių lygybės skatinime, ir kuriant nuoseklią vystymosi politiką.
- Skiriant savanoriškas įmokas agentūroms, fondams ir komitetams dirbantiems su Slovėnijos VB prioritetais, ypač dirbant su skurdžiausiomis pasaulio šalimis. Priklausomai nuo fondų, Slovėnija sieks iki 2022 m. užsitikrinti strategines partnerystes su viena iš tokių institucijų kaip UN WOMEN, UNFPA ir UNDP.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

Dalyvavimą EBPO PVK Slovėnija mato kaip unikalią galimybę šalies VB politikos tobulinimui, ypač pasinaudojant PVK politikos apžvalgos mechanizmu, kuris leidžia Slovėnijai įvertinti kitų šalių VB sistemas. 2016-2017 m. Slovėnija taip pat buvo įvertinta per šį mechanizmą, ir taip Slovėnijai pateiktos rekomendacijos VB pranašumų įvertinimui ir bendram politikos veiksmingumo stiprinimui.

Europos Sąjunga

Slovėnija siekia bendradarbiauti su šalimis narėmis, turinčiomis panašius prioritetus, formuojant ES politiką ir skatinant lyčių lygybės ir aplinkosaugos klausimų įtraukimą į ES VB politiką. Slovėnija skatina pilietinės visuomenės ir privataus sektoriaus įtraukimą, ypač bendradarbiavimo su vidutinėmis, mažomis ir labai mažomis įmonėmis svarbą.

Slovėnija siekia prisidėti prie Europos investicijų banko (EIB) fondų, ypač Economic Resilience Initiative (ERI) fondo ir Europos Vakarų Balkanų jungtinio fondo. Tai suteikia galimybę Slovėnijai dalyvauti šių fondų valdymo organuose. Taip pat Slovėnija siekia dalyvauti ES Joint Programming iniciatyvoje, ypač Europos kaimynystės šalyse. Slovėnija taip pat siekia keisti ES viešųjų pirkimų taisykles, užtikrinant galimybes mažiems ir naujiems vykdomiesiems partneriams dalyvauti ES VB veikloje ir teikiant humanitarinę pagalbą, bei skatinant Slovėnijos VB dalyvių dalyvavimą ES VB viešųjų pirkimų konkursuose. Šią veiklą siekiama stiprinti dalyvaujant ES šalių narių neformaliose grupėse, kurios organizuoja seminarus kompanijoms apie ES VB veiklą.

Pasaulio bankas

Bendradarbiaudama su PB, Slovėnija moka savanoriškas įmokas į Pasaulio aplinkos fondą, tai suteikia galimybes šaliai dalyvauti šio fondo biudžeto atnaujinimo posėdžiuose ir jų strateginių prioritetų formavime. Šioje veikloje Slovėnija skatina veiklą biologinės įvairovės apsaugos, tarptautinių vandenių valdymo, dirvožemio degradacijos ir klimato kaitos veiksmų temose. Slovėnija skatina fondą skirti didžiąją dalį savo resursų skurdžiausioms pasaulio šalims ypač Užsahario Afrikoje, ir Vakarų Balkanams bei Europos kaimynystės šalims.

Išvados

Apžvelgus užsienio šalių strategijas bendradarbiavimui su tarptautinėmis organizacijomis, galima pastebėti, kad beveik visos šalys savo strateginiuose dokumentuose išsiskiria konkrečius tarptautinių organizacijų organus ir programas, su kuriomis yra siekiama dirbti. Tai yra dažniausiai paremta šių formatų svarba formuojant VB politiką pasaulyje ir sąsajomis su iškeltais teminiais ir geografiniais prioritetais. Antrasis faktorius yra labai svarbus savanoriškų įmokų srityje, kai įmokos yra skiriamos organizacijoms, turinčioms stiprias sąsajas su šalių donorių prioritetiniais veiklos sektoriais ir galimybėmis daryti įtaką organizacijų veiklai. Taip yra siekiama užtikrinti galimybes šalių VB dalyviams ir ekspertams dalyvauti ir įsitvirtinti šių organizacijų struktūrose, bei VB veiklą vykdančioms dalyviams konkuruoti dėl šių organizacijų viešųjų pirkimų ir galimybių įgyvendinti šių organizacijų finansuojamus projektus.

4. PRIVATAUS SEKTORIAUS ĮTRAUKIMAS

Dauguma analizuotų užsienio šalių savo ilgalaikėse VB strategijose kelia tikslus skatinti verslo dalyvavimą VB veikloje ir numato priemones, kaip tų tikslų pasiekti. Iš šių šalių Slovakija ir Danija yra išskiria konkrečiausius lūkesčius ir planus ilgalaikiam bendradarbiavimui su šių šalių verslo atstovais.

SLOVAKIJA

Siekiant veiksmingai įtraukti verslą į Slovakijos VB, Slovakijos VB agentūra sukūrė atskirą Verslo partnerysčių programą, turinčią šiuos tikslus:

- Skatinti sinergiją tarp Slovakijos VB ir verslo tikslų besivystančiose šalyse.
- Skatinti naujų verslo santykių kūrimą ir darnaus vystymosi gebėjimų stiprinimą partnerėse šalyse.
- Mobilizuoti privačių išteklių paramą Slovakijos VB veiklai.
- Padėti Slovakijos verslams įsitvirtinti besivystančių šalių rinkose ir lengvinti vietinių verslų prieigą prie tarptautinės prekybos galimybių.
- Stiprinti ir plėsti Slovakijos verslų veiklas ir poveikį vystymuisi besivystančiose šalyse.

Programoje skelbiami skirtingi konkursai projektams, kuriais siekiama stiprinti Slovakijos verslo galimybes vykdyti veiklą besivystančiose šalyse. Programa siūlo paramą dviejuose etapuose:

1. Pasiruošimo etapas – verslo plano ir galimybių studijos vystymas.
2. Vykdomo etapas – projektų, praktiškai įgyvendinančių inovatyvias verslo idėjas partnerėse šalyse ir prisidedančių prie jų vystymosi, rėmimas.

Programa teikia prioritetą projektams, rodantiems potencialą mobilizuoti privataus sektoriaus išteklius.

Be šios programos taip pat yra siekiama reguliariai informuoti privatų sektorių apie Slovakijos VB projektų įgyvendinimo galimybes, tarptautines finansų ir vystymosi organizacijas, ES finansavimo instrumentus, ir jų siūlomą paramą šiame kontekste. Todėl Slovakija su UNDP 2015 m. sukūrė Rozvojmajstri programą, kuria siekiama padėti Slovakijos verslininkams sėkmingai dalyvauti tarptautinių finansų institucijų viešųjų pirkimų konkursuose. Programa taip pat siekiama didinti supratimą apie DVT ir vystymosi aspektus verslo veikloje. Viešinimo ir švietimo veiklos taip pat yra koordinuojamos su verslo asociacijomis, sąjungomis ir organizacijomis, pilietine visuomene, norint pasiekti didžiausią įmanomą dalyvių skaičių. Stiprinant šią veiklą, Slovakijos URM naudoja portalą „Let’s do business abroad“. Tuo tarpu Slovakijos užsienio ir Europos reikalų ministerija kelia ekonominių diplomatų kompetencijas VB klausimais siekiant didinti sinergiją tarp Slovakijos verslo ir VB interesų besivystančiose šalyse.

DANIJA

Danija skatina bendradarbiavimą tarp šalies viešojo ir privataus sektorių, siekiant vykdyti darnią ir įtraukiančią VB politiką ir, bendradarbiaujant su mokslininkais, kurti naujus VB veiklos prototipus, su tikslu juos siūlyti pritaikymui tarptautinių organizacijų veikloje. Tokiu būdu Danija skatina DVT įgyvendinimo, sutelkiant kuo daugiau įmanomų išteklių. Naujai sukurta iniciatyva „Partnering with Denmark - Danish Authorities in International Cooperation“ skatina Danijos institucijas dalintis savo patirtimis svarbiose bendradarbiavimo srityse, siekiant inicijuoti reformas ir pokyčius partnerių šalių sektoriuose, kuriuose Danijos verslo atstovai turi interesų ir mato potencialias rinkas plėtrai.

Danijos strategijoje taip pat įvardijamas palaikymas jauniems ir talentingiems verslininkams, sukuriant jiems galimybes vystyti verslo idėjas ir kurti verslą, įskaitant inkubatorių programas, apmokymus, ir finansavimą. Ilgalaikėje perspektyvoje tikimasi, kad sėkmingi verslininkai savo inovacijų pagalba sukurs naujas darbo vietas. Ypatingas dėmesys bus skiriamas naujų technologijų galimybėms – „griovimo“ (disruption) principu, padedant privačiam sektoriui besivystančiose šalyse „peršokti“ kelis vystymosi etapus ir pasiekti didelį ir greitą produktyvumo ir pelningumo progresą.

Siekiant užtikrinti investicijas į darnią infrastruktūrą, Danija taip pat vystys ir teiks prioritetą finansavimui per Danida Business Finance iniciatyvą, kuri remia viešuosius pirkimus skurdžiausiose pasaulio šalyse, įskaitant ir projektų vystymą. Taip pat siekiama stiprinti Danijos investicijų fondą besivystančioms šalims, kuris konsultuoja ir remia verslo, įskaitant vidutinio ir mažo dydžio įmonių, investicijas besivystančiose šalyse.

Išvados

Dalis analizuotų užsienio šalių savo VB strategijose pabrėžia verslo atstovų įtraukimą į VB kaip būtiną tikslą siekiant didinti VB veiklos apimtis. Verslininkų investicijos į besivystančias pasaulio šalis, bendrų verslų kūrimas su vietiniais partneriais, ir dalinimasis inovacijomis, technologijomis ir sukaupta patirtimi yra pagrindiniai būdai, kaip verslas yra skatinamas prisidėti prie donorų vykdomos VB veiklos. Dažniausiai verslo įsitraukimas yra skatinamas per viešinimo priemones, didinančias supratimą apie VB galimybes ir besivystančių šalių rinkas, taip pat – per atstovavimą verslo interesams tarptautiniuose formatuose. Tokios šalys kaip Slovakija ir Danija taip pat yra sukūrusios konkrečius instrumentus, kuriais skatinama verslo veikla besivystančiose šalyse ir stiprinamos kompetencijos.

5. VEIKSMINGUMO VERTINIMO KRITERIJAI

Iš visų analizuotų užsienio šalių, Slovėnija ir Slovakija išskiria aiškiausius VB politikos vertinimo kriterijus. Abi šalys turi veiksmingumo indikatorių matricas, kuriose išvardinti projektų veiklų ir bendros strategijos veiksmingumo kriterijai. Slovėnijos atveju, vertinimo matricoje nurodyti svarbūs VB veiklos indikatoriai ir norimas pokytis ilgalaikėje perspektyvoje (iki 2030 m.). Slovakijos kriterijų matricoje apibrėžiami platūs tikslai bendroje šalies administracinėje ir teisinėje sistemoje bei VB politikos įgyvendinime, įvardijama kada pokyčiai šiose srityje bus laikomi sėkmingais, ir nustatoma, kurios institucijos yra atsakingos už atskirų kriterijų pasiekimą.

SLOVĖNIJA

Indikatorius	Situacija strategijos kūrimo metu	Tikslas
OPV % nuo BNP	0.16%(2017)	0.33% (2030)
OPV skiriamas skurdžiausioms pasaulio šalims	0.04% (2016)	0.10% (2030)
VB indėlis siekiant Slovėnijos užsienio politikos tikslų		
VB tema yra įtraukta į Slovėnijos užsienio politikos strateginius dokumentus	TAIP	TAIP
VB tema yra įtraukta į Slovėnijos nacionalinę vystymosi strategiją	TAIP	TAIP
VB svarba ir veiksmingumas		
Dvišalės VB paramos dalis, skiriama partnerėms šalims, su kuriomis yra pasirašytos bendradarbiavimo sutartys ir sukurtos atskiros bendradarbiavimo programos	21% (vidurkis 2014–2017 m.)	30% (2022); 40% (2030)
Dvišalės VB paramos dalis, skiriama Vakarų Balkanų šalims	66% (vidurkis 2014–2017 m.)	60–70% (2019)
Dvišalės VB paramos dalis, skiriama tematiniais prioritetams	59% (vidurkis 2014–2017 m.)	75% (2022)
Buvimas viena iš 5 didžiausių donorių šalių partnerėse šalyse	2 partnerėse šalyse	Bent 2 partnerėse šalyse (2022); Bent 3 partnerėse šalyse (2030)
Dvišalės VB paramos dalis, tiesiogiai ir netiesiogiai skiriama lyčių lygybės temai	20% (2017)	40% (2022); 60% (2030)
Dvišalės VB paramos dalis, tiesiogiai ir netiesiogiai skiriama aplinkosaugos klausimams	40 % (2017)	50 % (2022); 60 % (2030)
Dvišalės VB paramos dalis skiriama kovai su klimato kaita	34 % (2017)	35 % (2022); 40% (2030)
Dvišalės VB paramos dalis, skiriama konkreitiems tematiniais prioritetams Slovėnijos prioritetinėse geografinėse zonose	77% (2017)	Bent 50% (2022)
Šalių, su kuriomis pasirašytos ilgalaikės VB programų sutartys, skaičius	1 (2017)	2 (2022)
Slovėnijos dalyvavimas ES <i>Joint Programming</i> šalyse	0	1 (2030)
Šalių, su kuriomis pasirašytos VB sutartys, susijusios su parama žmogaus teisėms, skaičius	0	6 (2022)
Dvišalių projektų finansavimo konkursai yra organizuojami naudojant bendras ir standartizuotas kandidatų anketas	NE	TAIP (2022)
Strateginių partnerysčių skaičius	0 (2017)	Bent 2 (2022); Bent 5 (2030)
Daugiašalis VB		
Dalyvavimas VB politikos formavime ES, JT, PB ir EBPO	TAIP (2018)	TAIP (2019)
VB koordinavimas		
VB politikos apžvalgos ataskaitų skaičius per metus	0 (2018)	1 (2020)
Laiku suteikta informacija apie planuojamą VB finansavimą EBPO	TAIP (2018)	TAIP (2019)
Dvišalių projektų, kuriems skirtas bendrasis finansavimas (kartu su Slovėnija ir kita šalimi donore), skaičius per metus	3 (2016)	6 (2022); 10 (2030)
Kasmetinis ataskaitų teikimas šalims partnerėms apie VB veiklų koordinavimą	NE (2018)	TAIP (2020)

VB projektų rezultatai – galimi indikatoriai		
Sukurtų tinkamų darbų ir savarankiškų veiklų skaičius moterims ir vyrams	Strategijoje nenumatyta	Strategijoje nenumatyta
ES narystės derybų sutartys, kurių kūrime dalyvavo Slovėnų ekspertai	Strategijoje nenumatyta	Strategijoje nenumatyta
Žmonių, kuriems buvo suteikta apgyvendinimo parama, skaičius	Strategijoje nenumatyta	Strategijoje nenumatyta
Aktyviųjų projektų, vykdomų klimato kaitos srityje, skaičius	Strategijoje nenumatyta	Strategijoje nenumatyta
Partnerystės		
NVO, įgyvendinančių Slovėnijos dvišalės paramos projektus, skaičius (projektai, kurių vertė yra 15,000 eur arba daugiau)	9 (2017)	Bent 12 (2022); Bent 14 (2030)
Aukšto lygio konsultacijos su NVO atstovais	1 (2017)	Bent 1 (2019)
Diskusiniai susitikimai su Slovėnijos VB ekosistemos suinteresuotomis šalimis, per metus	0 (2017)	Bent 1 (2019)
Viešinimas ir skaidrumas		
Dvišalės OPV dalis, skiriama visuomenės ir globaliam švietimui	0.7% (2017)	1.5% (2022); 2% (2030)
Visuomenės palaikymas VB	Žemiau ES vidurkio (2018)	Lygiai su arba aukščiau ES vidurkio (2022); Aukščiau ES vidurkio (2030)
Kasmetinių ataskaitų publikacijos apie Slovėnijos VB veiklą, įskaitant anglų kalbos vertimų ir santraukų kūrimą	NE (2018)	TAIP (2022)
Slovėnijos vystymosi dienų renginio organizavimas	0 (2018)	TAIP (2022)
Metinių VB politikos ataskaitų kūrimas ir aptarimas parlamentiniame komitete	1 (2017)	1 (2019)
Globalus švietimas		
Globalaus švietimo diskusijų vykdymas su visais VB ekosistemos dalyviais	NE (2018)	TAIP (2022)
Globalus švietimas įtrauktas į švietimo profesionalų apmokymus	NE (2018)	TAIP (2022)
Rezultatų valdymas		
Sukurta sistema, skirta matuoti pasiektus rezultatus	NE (2018)	TAIP (2022)
VB politikos įvertinimo procesų dažnumas	1 kartą per metus (2018)	1 kartą per metus (2022)
Projektų, kurių vertė daugiau nei 200,000 eurų, ir kuriems skirtas bendrasis finansavimas, įvertinimas	0 (2018)	4 per metus (2022); 8 per metus (2030)

SLOVAKIJA

Tikslas	Rezultatas	Laikotarpis	Atsakingos ministerijos	Poveikio indikatorius
Veiksmingos teisinės sistemos sukūrimas	Teisinių VB aktų atnaujinimas	2019	Užsienio ir Europos reikalų ministerija (UERM)	Atnaujinimo patvirtinimas parlamente
Aktyvesnis valstybės institucijų dalyvavimas VB veikloje	Koordinacinės VB bendradarbiavimo grupės sukūrimas	Nuo 2019	UERM	Grupė susitinka bent 2 kartus per metus
	Instrumentų, įvardintų VB teisės aktuose ir strategijoje, aktyvus naudojimas	Nuo 2019	UERM, Ekonomikos ministerija (EM) kitos ministerijos	Suinteresuotos ministerijos aktyviai skiria finansavimą VB
Rezultatais paremtos VB sistemos stiprinimas	Sukurta tikslų, poveikio ir indikatorių sistema, paremta partnerių šalių darna vystymosi poreikiais	2019	URM	Bendradarbiavimas su partnerėmis šalimis yra parengtas remiantis konkrečiais tikslais ir indikatoriais
OPV didinimas	OPV fondų didinimas	Kiekvienais metais	URM	Procentinis OPV didėjimas palyginus su praeitais metais
Aktyvesnis privataus sektoriaus įsitraukimas į VB	Sukurta nauja programa verslumo partnerystėms	Nuo 2019	URM	Verslumo projektų skaičius kiekvienais metais: 3
	Naujo sutarčių instrumento sukūrimas	Nuo 2019	URM	VB projektų, remiamų instrumentu skaičius: 1
Stipresnė kontrolės ir vertinimo sistema	Reguliariai apžvelgiama ir įvertinama esama VB politikos strategija	Kiekvienais metais	URM	Vertinimo ataskaitų kūrimas bendroje VB strategijoje tematinėse VB veiklose
Personalo galimybių ir kompetencijų stiprinimas VB srityje	Gerai veikiantis URM ir SlovakAid VB darbuotojų rotacijos mechanizmas	2023	URM	4 Slovakijos vystymosi diplomatai aktyviai veikia partnerėse šalyse
Profesionalių kompetencijų kėlimas	Vystymosi darbuotojų ir diplomatų kompetencijų kėlimas VB srityje	Kiekvienais metais	Visos suinteresuotos ministerijos	Išvystyti švietimo planai ir suteikiami 1 metų trukmės mokymai
	Ekonomikos diplomatų kompetencijų kėlimas VB srityje	Kiekvienais metais	URM	Ekonominiai diplomatai dalyvauja akredituotoje VB švietimo programoje
Švietimo apie VB didinimas	Vykdoma informacijos sklaida ir švietimas	Kiekvienais metais	URM	Kiekvienais metais organizuojami bent 3 renginiai
	SlovakAid veikla dažniau aptariama žiniasklaidoje	2023	URM	SlovakAid veikla žinoma bent 20 % visuomenės (8% 2018 m.)

Išvados

Slovėnijos ir Slovakijos vertinimo kriterijų apžvalga parodo, kokius konkrečius indikatorius, kuriais remiantis vertinamas VB politikos veiksmingumas ir tikslų įgyvendinimas, gali išsiskirti šalys donorės. Slovėnijos atžvilgiu vertinimo kriterijai yra paremti aiškiai apskaičiuojamais rodikliais, susijusiais su OPV skyrimu prioritetiniams veiklos sektoriams ir partnerėms šalims, komunikacijos su vietiniais ir tarptautiniais VB partneriais dažnumu, VB veiklos matomumu ir viešinimu partnerėse šalyse ir Slovėnijoje, bendradarbiavimu su NVO ir verslo atstovais, ir VB strategijos reguliarium įvertinimu. Slovakijos atveju, vertinimo kriterijai yra mažiau konkretūs ir jais labiau siekiama numatyti ilgalaikės politikos veiksmingumo stiprinimo kryptis – URM ir ambasadų darbuotojų kompetencijų kėlimas, vertinimo kontrolės stiprinimas, įvairių valstybės institucijų ir verslo įsitraukimas į VB veiklą, ir t.t.

IŠVADOS

Apžvelgus visas šios analizės pradžioje numatytas VB veiklos sritis ir įvairių užsienio šalių požiūrius į jas, galima daryti pagrindines išvadas apie šių gairių naudą VB politikai, užsienio šalių praktiką formuojant jas, ir rekomendacijas Lietuvai formuojant savo VB politikos gaires. Labiausiai išryškėjusi išvada yra ta, kad šalys, kurios yra laikomos sėkmingomis VB politikos įgyvendintojomis, turi nuoseklias ilgalaikes vystomojo bendradarbiavimo politikos strategijas, kuriose numatyti aiškiai apibrėžti prioritetai bendradarbiaujant su besivystančiomis šalimis ir atstovaujant šaliai tarptautiniuose formatuose. Tokius strateginius dokumentus turi ir tokie tarptautiniai VB politikos lyderiai kaip Danija, ir pažangiausios VB donorės šalys Centrinėje ir Rytų Europoje.

Teminiai prioritetai

Teminiai VB politikos prioritetai yra kertinė visų analizuotų šalių strateginių dokumentų dalis. Visos analizuotos šalys yra išsiskyrusios konkrečius sektorius, kuriuose jos siekia vykdyti VB politiką kuo aktyviau ir beveik visos šalys, išskyrus Daniją, taip pat išskiria ir horizontalius teminius prioritetus, kuriuos skatina integruoti į visas veiklas, susijusias su VB. Šių šalių strategijose teigiama, kad horizontalūs VB prioritetai padeda stiprinti sąsajas tarp dvišalės ir daugiašalės VB veiklų ir padeda koncentruoti ribotus išteklius į tas sritis, kuriose galima kurti veiksmingiausią VB politiką. Šioje analizėje Slovėnija ir Estija buvo išskirtos kaip šalys, su ryškiausiais VB veiklos prioritetais.

Slovėnijos horizontalūs prioritetai (aplinkosauga ir lyčių lygybė) yra glaudžiai susiję su 2030 DVT programos įsipareigojimais ir yra skatinama ne tik vykdyti kuo daugiau veiklų šiose temose, bet ir įtraukti jų principus į visų VB veiklų planavimą, įgyvendinimą ir vertinimą. Šie sektoriai taip pat yra apibrėžiami ir dar detaliau, aplinkosaugos srityje koncentruojantis į gamtos ekosistemų atkūrimą ir aplinkosaugos institucijų stiprinimą, ir lyčių lygybės srityje koncentruojantis į moterų ekonominį įgalinimą ir lytinės sveikatos paslaugų pasiekiamumą. Be šių horizontalių prioritetų, Slovėnijos VB politika yra sutelkta į dvi veiklos sritis – produktyvaus užimtumo ir darbo kūrimą ir darnų gamtos išteklių valdymą bei kovą su klimato kaita. Abi veiklos atspindi Slovėnijos įsipareigojimus skirtingiems DVT – 8, 12, 13 ir 16 tikslams. Be to strategijoje išskirtos konkrečios veiklos per kurias siekiama daryti poveikį įgyvendinant šiuos DVT. Estija savo VB strategijoje horizontaliai orientuojasi į IRT ir e-valdymo sektorius. Tai yra susiję su šių sričių įtaka pačios Estijos vystymuisi. Estija strategijoje numato palaikyti IRT ir e-valdymo sprendimų integraciją į kuo daugiau projektų, vykdomų besivystančiose pasaulio šalyse. Yra užsibrėžta teikti paramą konkrečioms dvišaliams projek-

tams, kuriais siekiama su šių sektorių pagalba reformuoti valstybės institucijas ir jų suteikiamas paslaugas, mažinti korupciją, ir skatinti skaidraus valdymo principus. Taip pat siekiama viešinti IRT ir e-valdymo technologijų galimybes tarptautinėse organizacijose. Pagrindinis bendros Estijos VB politikos tikslas yra prisidėti prie skurdo mažinimo ir bendro Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo visame pasaulyje. Siekiant tai įgyvendinti Estija išskiria 6 tematinės veiklos sritis (be horizontalių IRT ir e-valdymo): švietimą, sveikatos apsaugą, saugumą, gerą valdymą ir žmogaus teises, ekonomikos plėtrą, ir klimato kaitą. Šioms sritims yra siekiama skirti didžiausią dalį VB išteklių partnerėse šalyse.

Slovėnijos ir Estijos pavyzdžiai rodo galimą detalių VB politikos prioritetų naudą Lietuvai, ir galimas kryptis kaip šiuos prioritetus išsiskirti bendroje VB bendradarbiavimo strategijoje. Lietuva gali išsiskirti horizontalius ir individualius veiklos prioritetus, orientuojantis į jau turimus įsipareigojimus DVT ir veiklos sektorius, kurie yra susiję su Lietuvos vystymusi ir kuriuose Lietuva išsiskiria kaip lyderė regione. Tokių prioritetų išryškėjimas gali padėti Lietuvai ir jos VB ekosistemos dalyviams stiprinti šios politikos veiksmingumą, ir kurti teigiamą įvaizdį tarptautiniuose VB formatuose.

Geografiniai prioritetai

Kartu su teminiais veiklos prioritetais, ilgalaikiai geografiniai VB politikos veiklos prioritetai yra kita kertinė visų analizuotų užsienio šalių strategijų sudėtinė dalis. Kaip ir teminių prioritetų atveju, šių prioritetų išskyrimas leidžia šalims susitelkti į tuos regionus, kuriuose jos turi daugiausia politinių ir ekonominių interesų bendradarbiavimo skatinimui. Slovėnija, Slovakija ir Čekija taip pat išskiria ir konkrečius potencialaus bendradarbiavimo veiksmingumo su pasirinktomis šalimis, vertinimo kriterijus.

Slovėnijos VB politikos geografiniai prioritetai daugiausia orientuojasi į Vakarų Balkanų šalis, Europos kaimynystės šalis, ir Užsahario Afrikos regioną. Bendradarbiavimo intensyvumas individualiose šalyse priklauso nuo esamų politinių, ekonominių, ir kitų dvišalių santykių, VB veiklą įgyvendinančių partnerių galimybių vykdyti veiklą, šalių išsivystymo lygio, paramos poreikio ir apskaičiuojamo poveikio. Su šalimis, atitinkančiomis visus geografinius bendradarbiavimo standartus, taip pat yra siekiama pasirašyti papildomus bendradarbiavimo sutarimus (šiuo metu tai yra padaryta su Vakarų Balkanų šalimis, Moldova ir Žaliojojo Kyšuliu. Šioms šalims Slovėnija siekia skirti ne mažiau kaip 40% dvišalės paramos išteklių.

Panašiai, kaip ir Slovėnijos atveju, Slovakijos prioritetiniai regionai yra Vakarų Balkanų, ES Rytų Partnerystės šalys, Rytų Afrika, ir Artimieji Rytai. Dabartinėje strategijoje taip pat išreiškiamas ir siekis vystyti artimesnius santykius su Afrikos šalimis. Tolimesnis bendradarbiavimas su Afrikos šalimis Slovakijos strategijoje yra įvardijamas kaip natūrali šalies vystomojo bendradarbiavimo plėtros kryptis. Slovakija pasirenka partneres šalis pagal

užsienio politikos ir ekonomikos interesus, partnerių šalių poreikį paramai ir galimybes prisidėti prie jų valdymo, egzistuojančią veiklą šalyse, ambasadų buvimą ir verslo atstovų interesus.

Čekija, rinkdamasi partneres šalis, siekia išlaikyti bendradarbiavimo balansą tarp skurdžiausių pasaulio šalių ir vidutinių pajamų šalių, nustatytų pagal EBPO klasifikaciją. Taip pat, partnerės šalys pasirenkamos pagal bendrus šalių santykius, įskaitant Čekijos diplomatinės atstovybės buvimą, paramos poreikį ir vietinių dalyvių galimybes ją įsisavinti, bendradarbiavimo patirtis praeityje, kitų donorų veikla ir Čekijos paramos matomumas tarp kitų donorų veiklų.

Slovėnijos, Slovakijos, ir Čekijos praktikų pavyzdžiai rodo, kad Lietuva, nustatydamą prioritėtines VB geografines sritis (be jau esamų prioritėtinių šalių), gali išsikelti galimus bendradarbiavimo regionus pagal konkrečius kriterijus, susietus su Lietuvos nacionaliniais užsienio politikos ir ekonomikos interesais, galimybėmis vykdyti veiksmingus VB projektus, ir suinteresuotų šalių norą gerinti santykius tarp Lietuvos ir prioritėtinių besivystančių šalių.

Veikla tarptautiniuose formatuose

Dauguma analizuotų užsienio šalių savo VB strategijose yra išsiskyrusios prioritetus bendradarbiavimui su tarptautinėmis organizacijomis, užsiimančiomis VB veikla. Šie prioritetai padeda šalims veiksmingai atstovauti savo interesams tarptautiniuose VB formatuose ir dirbti su programomis, kuriose šalys mato galimybes savo dalyvavimu kurti didžiausia pridėtinę vertę. Taip pat didelėje dalyje daugiašalio bendradarbiavimo strategijų yra numatyta sudaryti palankias galimybes šalių atstovams dirbti ir bendradarbiauti remiamose organizacijose vykdant jų finansuojamus projektus. Iš visų analizuotų šalių, Slovakija savo VB strategijoje išsiskiria aiškiausius kriterijus, pagal kuriuos yra siekiama vykdyti daugiašalį vystomąjį bendradarbiavimą.

Didžioji dalis Slovakijos daugiašalio bendradarbiavimo vyksta per dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose bei narystę ir savanoriškus finansinius įnašus į pasirinktas organizacijas ir jų instrumentus. Dalyvaujant sprendimų priėmimo procesuose Slovakija siekia viešinti savo nustatytus VB prioritetus visose veiklos srityse - klimato kaitos (Paryžiaus susitarimo įgyvendinimas) ir darnaus gamtos išteklių naudojimo, paramos vidutinių pajamų šalių vystymuisi, migraciją keliančių problemų sprendimo, skurdo mažinimo, kuriant darbo vietas, ir paramos diskriminuojamoms visuomenės grupėms ir jaunimui, srityse. Tuo pačiu metu finansiniai įnašai į tarptautines organizacijas, ypač savanoriški, yra laikomi būtiniais siekiant Slovakijos užsienio politikos tikslų. Savanoriški įnašai turi atitikti VB politikos nustatytus tematinis prioritetus, siekiant sukurti geresnes galimybes Slovakijai veiksmingai viešinti savo VB veiklą tarptautinėje erdvėje ir daryti įtaką veikloms ir projektams, finansuojamiems savanoriškais įnašais.

Slovakijos VB strategijoje įvardijamos skirtingos priemonės, kuriomis siekiama didinti šalies daugiašalio bendradarbiavimo veiksmingumą. Visų pirma, yra siekiama didinti informacijos skaidą tarp Slovakijos įmonių apie verslo galimybes dalyvauti ES, JT, ir kitų organizacijų programose ir projektuose, bei plėtos galimybes Slovakijos partnerėse šalyse. Tarptautinėje erdvėje yra skatinama kurti naujas programas, fondus ir finansinius įrankius, kurie sudarytų geresnes galimybes Slovakijos veikėjams dalyvauti tarptautinėje VB veikloje. Kita svarbi nurodyta priemonė yra savanoriškų finansinių įnašų skyrimas tikslinėms tarptautinėms VB organizacijoms. Tokie skyrimai turi būti paremti organizacijų sąsajomis su Slovakijos užsienio politikos prioritetais, VB tematiniais ir geografiniais prioritetais, ir galima grįžtamąja nauda Slovakijai, ypač atsižvelgiant į tai, ar parama didina Slovakijos įmonių ir ekspertų galimybes dalyvauti programų ir projektų vykdyme bei kelti kompetencijas dirbant ir stažuojantis remiamose organizacijose. Organizacijoms, atitinkančioms šiuos kriterijus, yra siekiama skirti reguliarias savanoriškas lėšas ir pasirašyti ilgalaikio bendradarbiavimo sutartis, tokiu būdu siekiant užtikrinti papildomą naudą Slovakijai per ekspertų konsultacijas, kompetencijų kėlimą, arba Slovakijos įmonių naudojimą organizacijų veiklų įgyvendinimui. Tokiuose susitarimuose, organizacijos turės pateikti Slovakijai išlaidų ataskaitas, ir įtraukti galimybes Slovakų VB dalyviams vykdyti bendras konsultacijas, atlikti stažuotes ir kelti kompetencijas dalyvaujant organizacijų vykdomų veiklų įgyvendinime.

Slovakijos ir kitų šioje studijoje analizuotų šalių pavyzdžiai rodo, kad Lietuva, kurdama naujas VB politikos gaires, turi atkreipti papildomą dėmesį į daugiašalį bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis ir jų programomis. Dalyvavimas jų sprendimų priėmimo procesuose, bei savanoriškų įnašų skyrimas tiksliniams tarptautiniams formatams, dirbantiems su svarbiausiomis Lietuvai VB temomis, taip pat sukuria galimybes kurti gerą šalies įvaizdį tarptautinėje erdvėje ir skatinti Lietuvos VB dalyvių įsitinklinimą tarptautinėse VB organizacijose.

Verslo įtraukimas į vystomojo bendradarbiavimo veiklą

Daugumos užsienio šalių VB strategijose aktyvesnis verslo dalyvavimas šioje politikoje yra įvardintas kaip viena iš kertinių VB veiksmingumo stiprinimo priemonių. Iš visų analizuotų šalių, Slovakija ir Danija yra išsiskyrusios konkrečiausius tikslus ir priemones ilgalaikio bendradarbiavimo su šių šalių verslo atstovais skatinimui.

Slovakijos atveju, verslo įsitraukimas yra skatinamas per Verslo partnerystės programą, kuria siekiama skatinti naujų verslo santykių kūrimą besivystančiose šalyse ir mobilizuoti privačių įmonių paramą Slovakijos VB veiklai. Šia programa taip pat siekiama padėti Slovakijos įmonėms įsitvirtinti besivystančių šalių rinkose. Ši programa skelbia įvairius pasiūlymus Slovakijos įmonėms apie galimybes plėsti savo veiklą besivystančiose šalyse. Programa siūlo paramą verslo plano ir galimybių studijos vystymui ir jomis paremtų projektų praktiniam įgy-

vendinimui. Prioritetai yra teikiami tokioms inovatyvioms verslo idėjoms partnerėse šalyse, kurios mobilizuos privataus sektoriaus išteklius. Be šios programos taip pat yra siekiama reguliariai informuoti verslo atstovus apie projektų įgyvendinimo galimybes, tarptautines finansų ir vystymosi organizacijas, ES finansavimo instrumentus, ir jų siūlomą paramą šiame kontekste. 2015 m. bendradarbiaudama su UNDP Slovakija sukūrė Rozvojmajstri programą, kuria siekiama padėti Slovakijos verslininkams sėkmingai dalyvauti tarptautinių finansų institucijų viešųjų pirkimų konkursuose. Ši programa taip pat siekia didinti supratimą apie DVT ir vystymosi aspektus verslo veikloje.

Danija skatina bendradarbiavimą tarp šalies viešojo ir privataus sektorių, siekiant vykdyti darnią ir įtraukiančią VB politiką ir kurti naujus VB veiklos prototipus ir modelius, ir skleisti žinią apie juos tarptautinėse organizacijose. Danijos strategijoje taip pat įvardijamas palaikymas jauniems ir talentingiems verslininkams, sukuriant jiems galimybes vystyti verslo idėjas ir kurti verslą, įskaitant inkubatorių programas, apmokymus, ir finansavimą. Ilgalaikeje perspektyvoje tokios iniciatyvos siekia padėti verslininkams kurti naujas darbo besivystančiose šalyse. Ypatingas dėmesys skiriamas technologijų inovacijų pritaikymui siekiant padėti besivystančių šalių privataus sektoriaus atstovams pasiekti aukštą produktyvumą ir pelningumą.

Slovakijos ir Danijos pavyzdžiai rodo, kaip galima skatinti verslo įsitraukimą į VB veiklą ne tik įgyvendinant viešinimo kampanijas apie VB galimybes, bet ir kuriant konkrečias priemones, keliančias verslininkų kompetencijas vykdyti veiklą besivystančiose šalyse, ieškant vietinių partnerių, ir remiant privataus sektorių atstovų inovacijas ir jų pritaikymą transformuojant tarptautinę VB sistemą. Lietuva, siekdama skatinti verslo atstovų dalyvavimą VB veikloje, taip pat gali kurti programas ir instrumentus, padedančius verslininkams geriau pažinti besivystančių šalių rinkas, ir remiant dalinimąsi unikaliomis Lietuvos verslo inovacijomis su besivystančiomis pasaulio šalimis, siekiant stiprinti Lietuvos įvaizdį tarptautiniuose VB formatuose.

Veiksmingumo vertinimas

Iš visų analizuotų užsienio šalių, Slovėnija ir Slovakija išskiria aiškiausius VB politikos vertinimo kriterijus. Slovėnijos atveju, vertinimo matricoje nurodyti svarbūs VB veiklos indikatoriai ir norimas pokytis ilgalaikeje perspektyvoje (iki 2030 m.) Šios šalies vertinimo kriterijai yra paremti aiškiai apskaičiuojamais rodikliais, susijusiais su OPV skirstymu į prioritetinius veiklos sektorius ir partneres šalis, komunikacijos su vietiniais ir tarptautiniais partneriais apimtimis, VB veiklos matomumu, NVO ir verslo atstovų įtraukimu ir VB strategijos reguliariu įvertinimu. Slovakijos kriterijų matricoje apibrėžiami platūs tikslai bendroje šalies

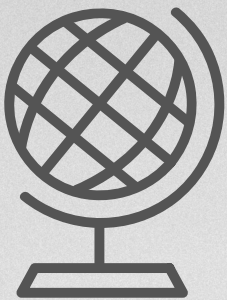
administracinėje ir teisinėje sistemoje bei VB politikos įgyvendinime, įvardijama kada pokyčiai šiose srityje bus laikomi sėkmingais, ir nustatoma, kurios institucijos yra atsakingos už atskirų kriterijų pasiekimą. Slovėnijos ir Slovakijos vertinimo kriterijų pavyzdžiai rodo kaip Lietuva, vykdydama VB politiką gali išskirti konkrečius rodiklius, kurie padėtų vertinti VB politikos veiksmingumą ir tikslų įgyvendinimą.

Kiti žingsniai

Šioje studijoje apžvelgiamos Slovėnijos, Čekijos, Slovakijos, Estijos, ir Danijos VB strateginės gairės rodo VB politikos strategiškumo svarbą ir Lietuvos atžvilgiu. Svarbiausių šių gairių sudedamųjų dalių analizė taip pat suteikia galimybę suinteresuotoms Lietuvos institucijoms įvertinti, kokie prioritetai gali tapti Lietuvos VB politikos ilgalaikių gairių pagrindu ir iš kurių užsienio šalių praktikų galima ir yra naudinga pasimokyti kuriant atitinkamus Lietuvos VB politikos planus. Valstybės institucijos ir kiti Lietuvos VB ekosistemos atstovai, tiesiogiai ir netiesiogiai susiję su šios politikos koordinavimu ir įgyvendinimu, yra skatinami įvertinti šios užsienio šalių praktikų analizės duomenis ir išvadas, įvertinti ilgalaikių strateginių dokumentų naudą Lietuvos VB politikai, skatinti diskusijas apie tokios strategijos kūrimą Lietuvoje, ir kokias kryptis ir veikimo principus šis dokumentas turėtų numatyti.

ŠALTINIAI IR NUORODOS

- [1] Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia, “Development Cooperation and Humanitarian Aid Strategy of the Republic of Slovenia until 2030.” Ljubljana <<https://www.gov.si/en/topics/planning-and-implementing-slovenias-development-cooperation-and-humanitarian-aid/>>
- [2] Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic, “Development Cooperation Strategy of the Czech Republic 2018–2030.” Prague, 2017 <http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/CZ_Development_Cooperation_Strategy_2018_2030.pdf>
- [3] Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic, “Medium-term strategy for development cooperation of the Slovak Republic for 2019 – 2023.” Bratislava. <www.slovakaid.sk/sites/default/files/strednodoba_strategia_rozvojevej_spoluprace_eng_2019-2023_644_stran_final.pdf>
- [4] Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Estonia, “The Strategy for Estonian Development Cooperation and Humanitarian Aid 2016 - 2020.” Tallinn. <https://un.mfa.ee/wp-content/uploads/sites/57/2019/01/2016_2020_arengukava_eng.pdf>
- [5] Ministry of Foreign Affairs of Denmark Danida, “The World 2030.” Copenhagen, 2017. <<https://um.dk/en/danida-en/strategies%20and%20priorities/>>
- [6] Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, “Net ODA (indicator).“ Paryžius, 2020. <<https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>> 2019 m. Danija skyrė 0,713 % BNP OPV.
- [7] Coalition for digital development, “About.” 2020 <<https://d4dlaunch.eu/#about>>
- [8] EU: Africa the post crisis journey, “How it works.” 2020 <<https://www.euafricathejourney.com/how-it-works/>>
- [9] E-Estonia, Estonian ICT Creating Digital Dividends.” Talinas, 2016 <<https://e-estonia.com/estonian-ict-creating-digital-dividends/>>

JULIUS ZUBĖ
VYGANTĖ MIZGERYTĖ

Turinys parengtas 2020 m. lapkričio mėn.

